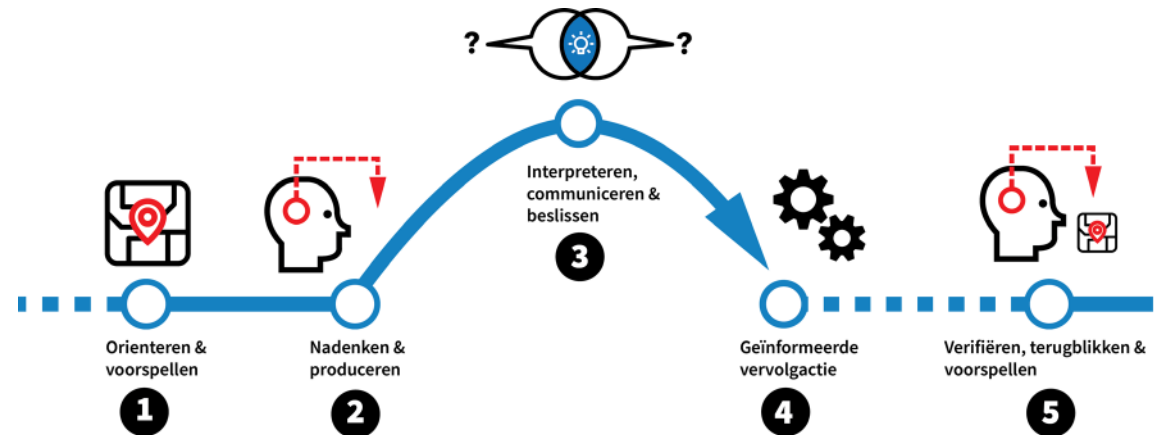

Formatief handelen

Handelingsgericht onderzoeksproces

Nick Wenneker

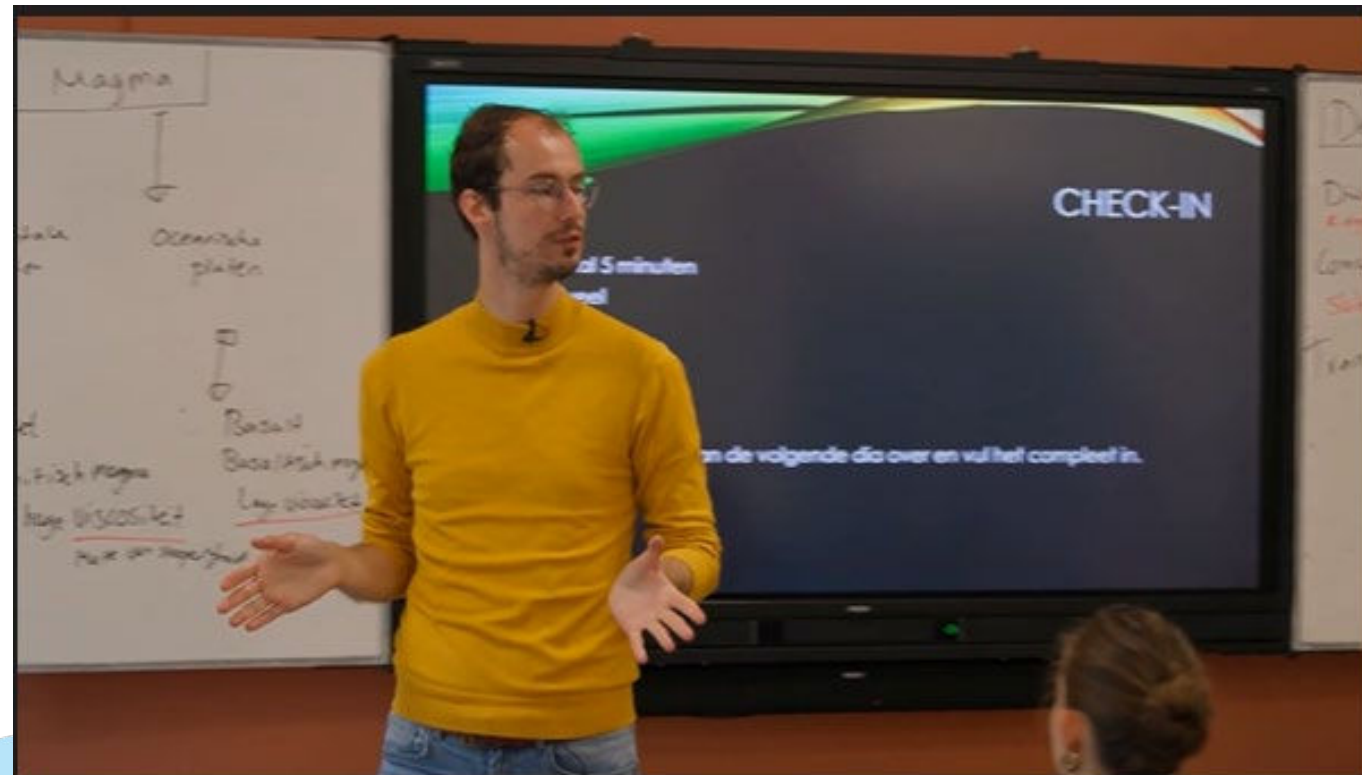

Nick Wenneker

- Docent aardrijkskunde
- Intern opleider formatief handelen en didactisch coachen
- Beeldcoach
- Inspirator en enthousiasteling over de effectiviteit van formatief handelen

Rens Kuyper, Dominica Stijmans,
Valentina David & Bianca Wilde López

FORMATIEF
HANDELEN
Van instrument naar ontwerp

Doelen

- Aan het einde van deze workshop:
 - weet je wat een HOP is en kan je de achterliggende principes benoemen;
 - heb je kennisgemaakt met de basisbeginselen van formatief handelen;
 - heb je inspiratie op gedaan om zelf met formatief handelen aan de slag te gaan;
 - heb je stapsgewijs een eigen HOP gemaakt waarmee je op korte termijn aan de slag kan.
-

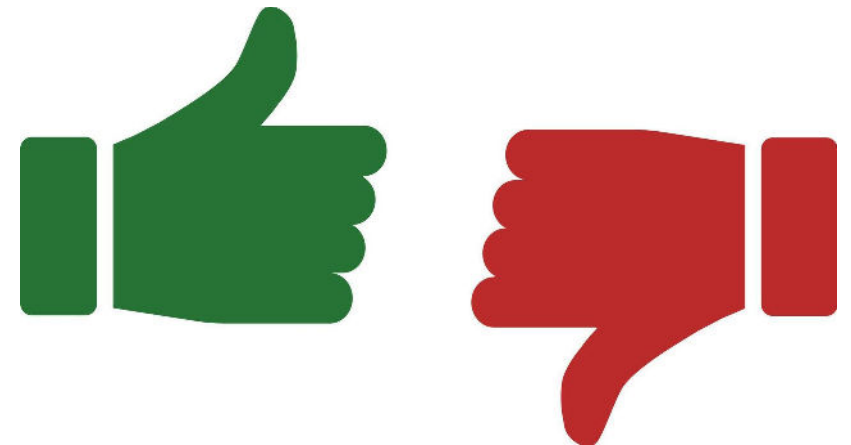
Programma

- Formatief handelen in een notendop
- Onze focus: het HOP
 - Interactie tussen theorie en zelf uitwerken
- Uitwisselen en vraagstukken wegnemen
- Terugkoppeling en inspiratie

Een aantal stellingen

- Ik ben met formatief handelen bezig in mijn lessen
- Ik heb een traject formatief handelen gevolgd bij Toetsrevolutie
- Ik zou meer handvatten willen hebben om gericht zicht te krijgen op het individuele leerproces van mijn leerlingen

Aanleiding

- ‘Dit hebben leerlingen al gehad in de onderbouw, dus dit moeten ze nu kunnen’
- ‘Ze waren allemaal goed aan het werk en stil, dus ze hebben de uitleg begrepen’
- ‘De toets viel zo zwaar tegen’
- ‘De leerlingen hebben veel tijd gestopt in de voorbereiding’

Formatief handelen

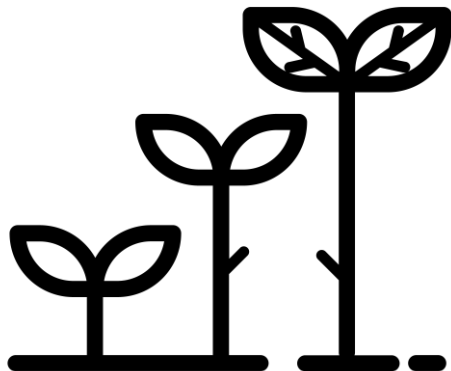
Wat is het wel? Wat is het niet?

Terminologie

Formatief 'toetsen'

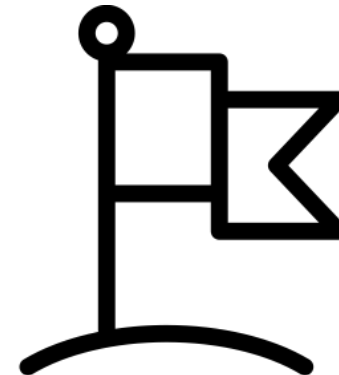
Formatief 'handelen'

Summatief 'toetsen'

Summatief 'beoordelen'

Wat is formatief handelen?

Onderdeel van
diagnostiek

Toetsing

Didactisch pakket formatief handelen

**Doelgericht
handelen**

**Gericht op
zelfstandigheid**

**Denkwerk
stimuleren**

**Leerlingen/
studenten in de
actiestand**

**Vanuit hoge
verwachtingen**

Ontwikkelzone	Presteerzone
Fouten maken is oké	Fouten maken mag in beperkte mate
Gericht informatie verzamelen	Informatie verzamelen over meerdere leerdoelen
Zelfstandige beheersing bevorderen	Zelfstandige beheersing vaststellen
Ondersteuning afbouwen	‘Zonder zwembandjes’

3 strategieën voor **formatief handelen**

**Handelingsgericht
onderzoeksproces**

HOP

**Kwaliteitsbesef
bijbrengen**

KB

**Feedbackproces
organiseren**

FB

3 strategieën voor **formatief handelen**

**Handelingsgericht
onderzoeksproces**

HOP

**Kwaliteitsbesef
bijbrengen**

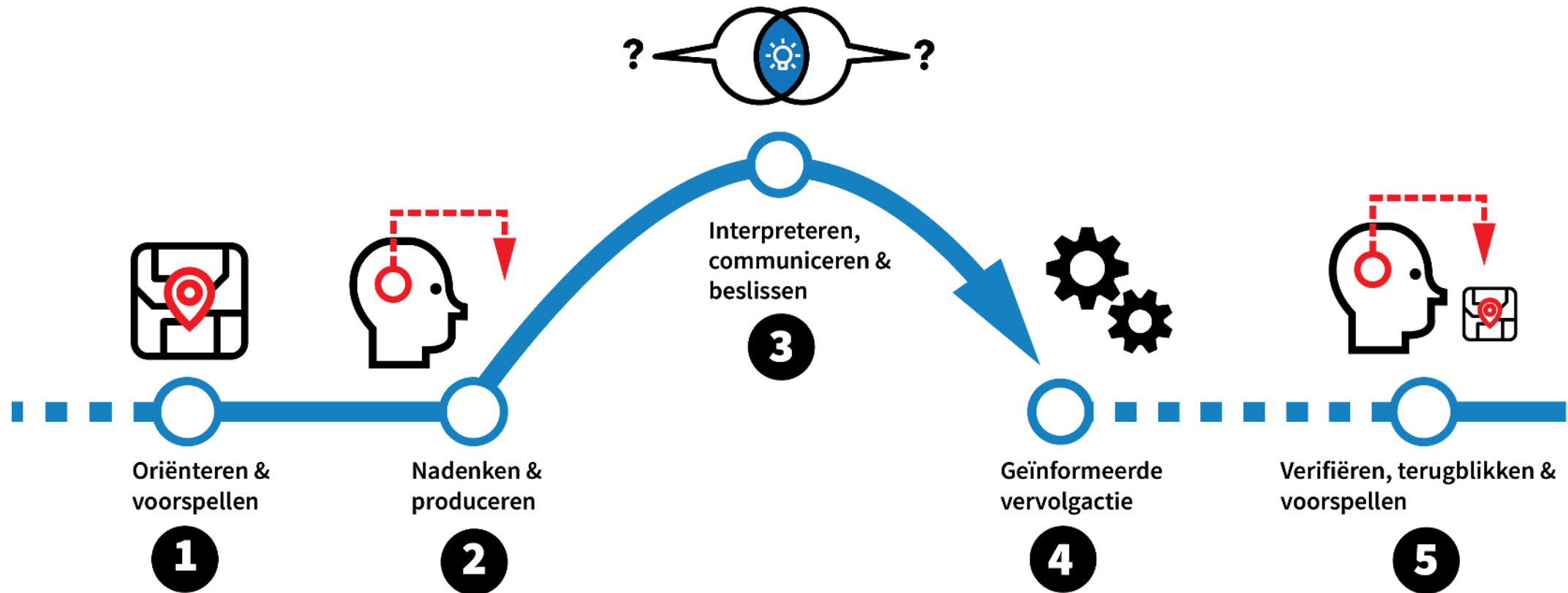
KB

**Feedbackproces
organiseren**

FB

Handelingsgericht onderzoeksproces

In vogelvlucht

Stap 1	Stap 2	Stap 3	Stap 4	Stap 5
Kies een scherp <u>leerdoel</u> Bepaal de <u>cesuur</u> Voorspel <u>misvattingen</u> <u>Denk het proces</u> voor jezelf uit	Stel een <u>gerichte vraag</u> Laat leerlingen de <u>vraag beantwoorden</u> - In stilte - Individueel - Zonder spieken	Bekijk <u>in één oogopslag</u> de antwoorden <u>Communiceer</u> met de klas wat je ziet <u>Beslis</u> en voer uit zoals bedacht bij stap 1	Kies een <u>‘logisch’ vervolg.</u> <u>Differentieer</u> indien mogelijk/noodzakelijk	Bekijk of de vervolgstap <u>effect</u> heeft gehad <u>Spiegelvraag</u> stellen Opmaat voor nieuw proces

Aan de slag!

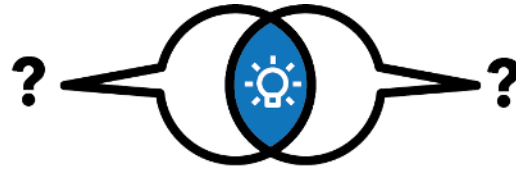
Doel: we maken samen een HOP

Stap voor stap

Eerst toelichting theorie inclusief voorbeeld van mij

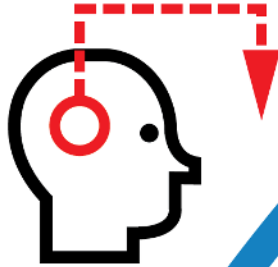
Daarna zelf (kort) tijd om ideeën te schetsen/aantekenen

Als we de 5 stappen hebben gehad heb je tijd om het idee uit te werken en uit te wisselen met collega's

Oriënteren & voorspellen

1

Nadenken & produceren

2

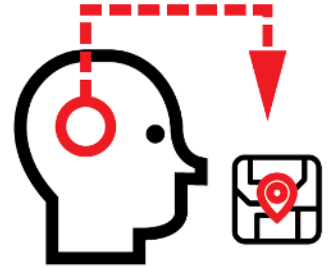
Interpreteren,
communiceren &
beslissen

3

Geïnformeerde
vervolgactie

4

Verifiëren, terugblikken &
voorspellen

5

**TOETS
REVOLUTIE**

De basisregels

- Stap 1

✓ Helder **doel** – focus

✓ Bewust *vooraf* nagedacht over welk **type** informatie **onderzocht** moet worden: *misvattingen, voorwaardelijke kennis enz.*

✓ **Voorspellen** en **voorbereiden**

✓ **Cesuur** bepalen (wanneer tevreden)

Stap 1 (dit gebeurt in jouw hoofd)

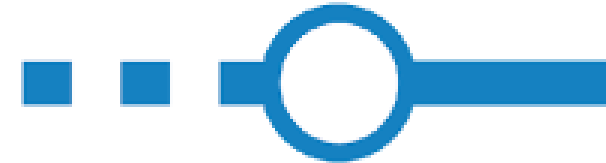
Aardrijkskunde

Doel: Leerlingen kunnen het gevolg van een divergente plaatbeweging beschrijven en verklaren.

Voorkennis: Weten welke plaatbewegingen er zijn én weten wat divergentie is.

Misvatting voorspellen: Ik wil achterhalen of deze klas de misvatting maakt dat er bij het uit elkaar bewegen van aardplaten (divergentie) een 'gat' of 'trog' ontstaat.

Cesuur: alle leerlingen moeten dit goed hebben om verder te kunnen.

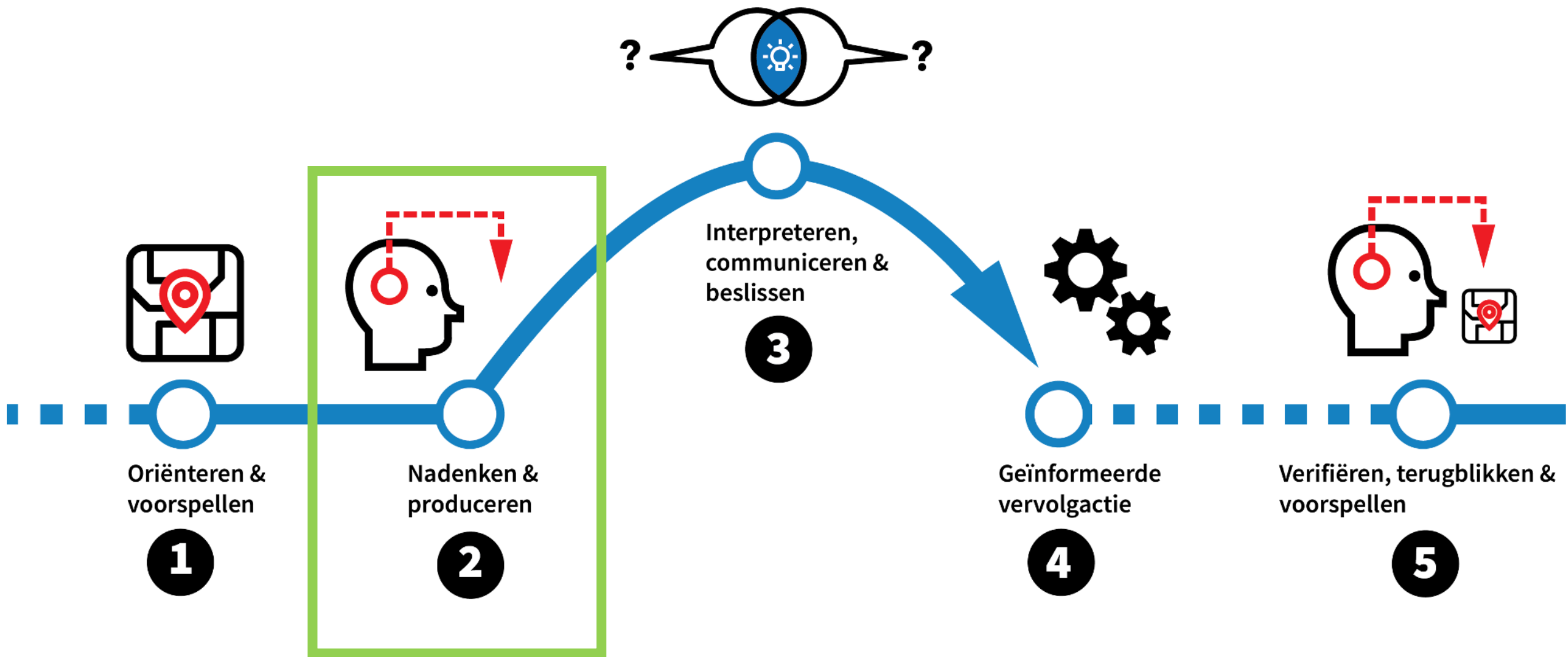
Oriënteren &
voorspellen

1

En nu jullie!

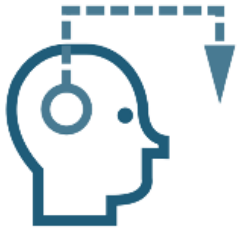
- 5 minuten om voor jezelf na te denken over:
 - Het doel
 - Welke informatie je wilt ophalen
 - Welke mogelijke misvattingen er zijn
 - Wat jouw cesuur is

De basisregels

- Stap 2

- ✓ Met focus
(speervissen)

- ✓ Uitvoerbaar

- ✓ Evt. Test-effect
benutten:

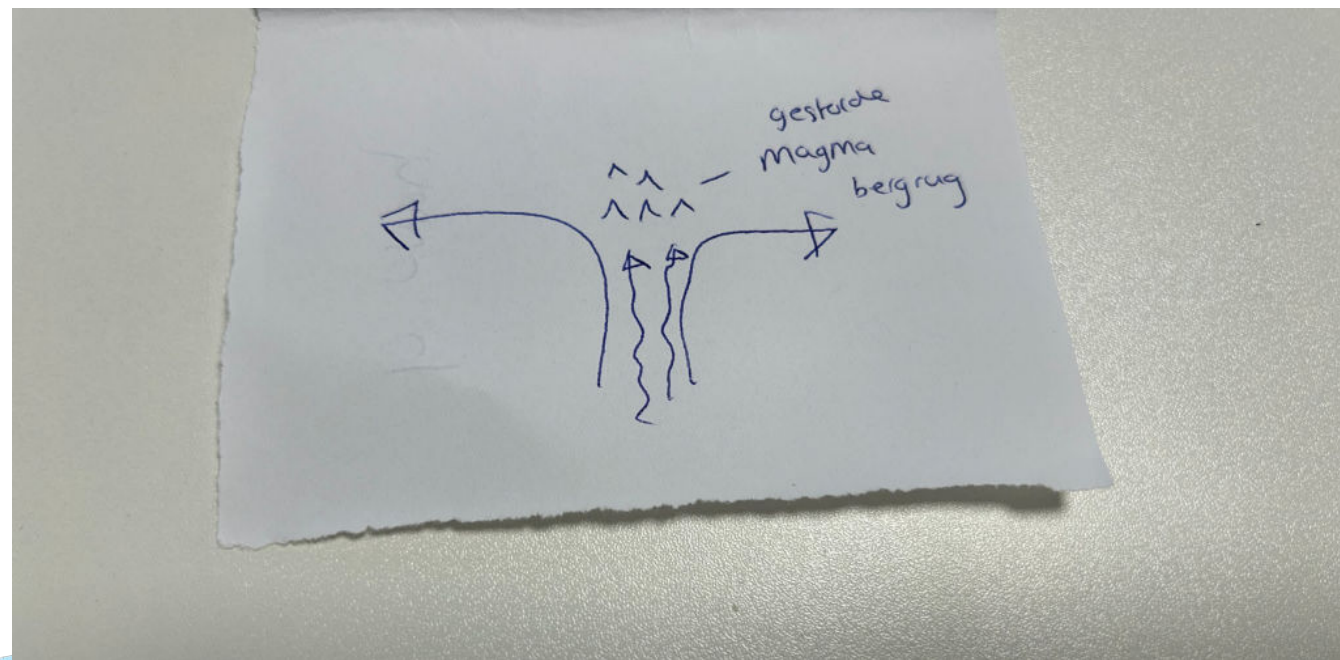
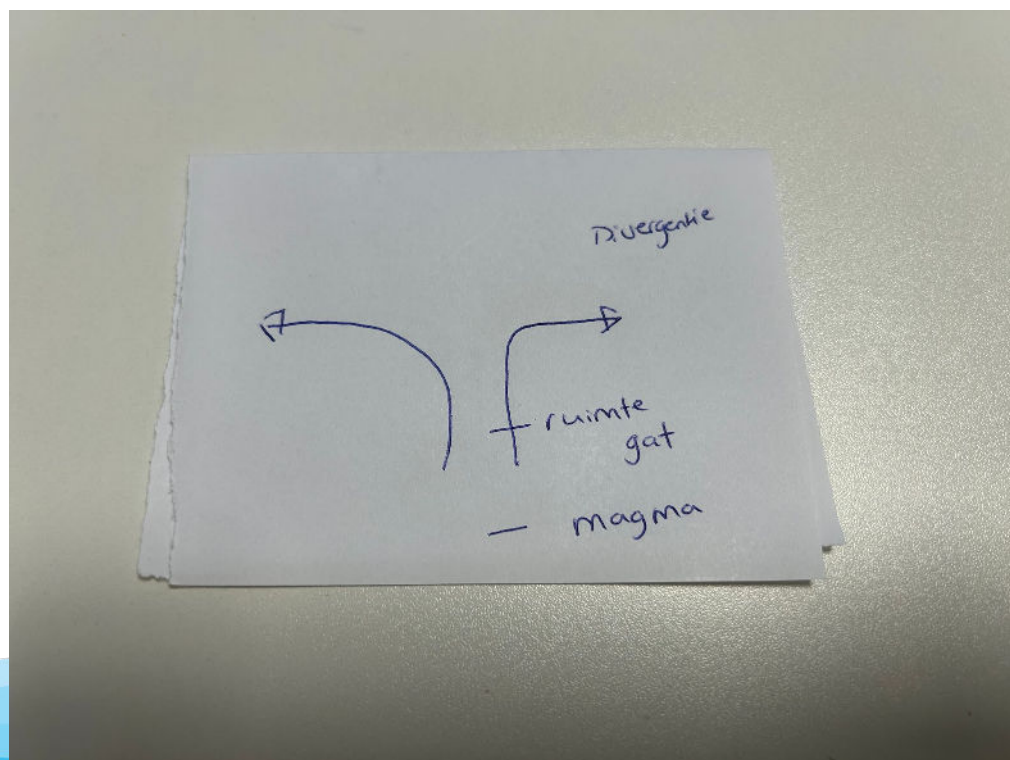
- Individueel, in stilte,
zichtbaar** iets
terughalen

- ✓ Passende werkvorm

Stap 2

Maak een mini-tekening waarin je weergeeft wat er gebeurt wanneer oceanische aardplaten divergeren.

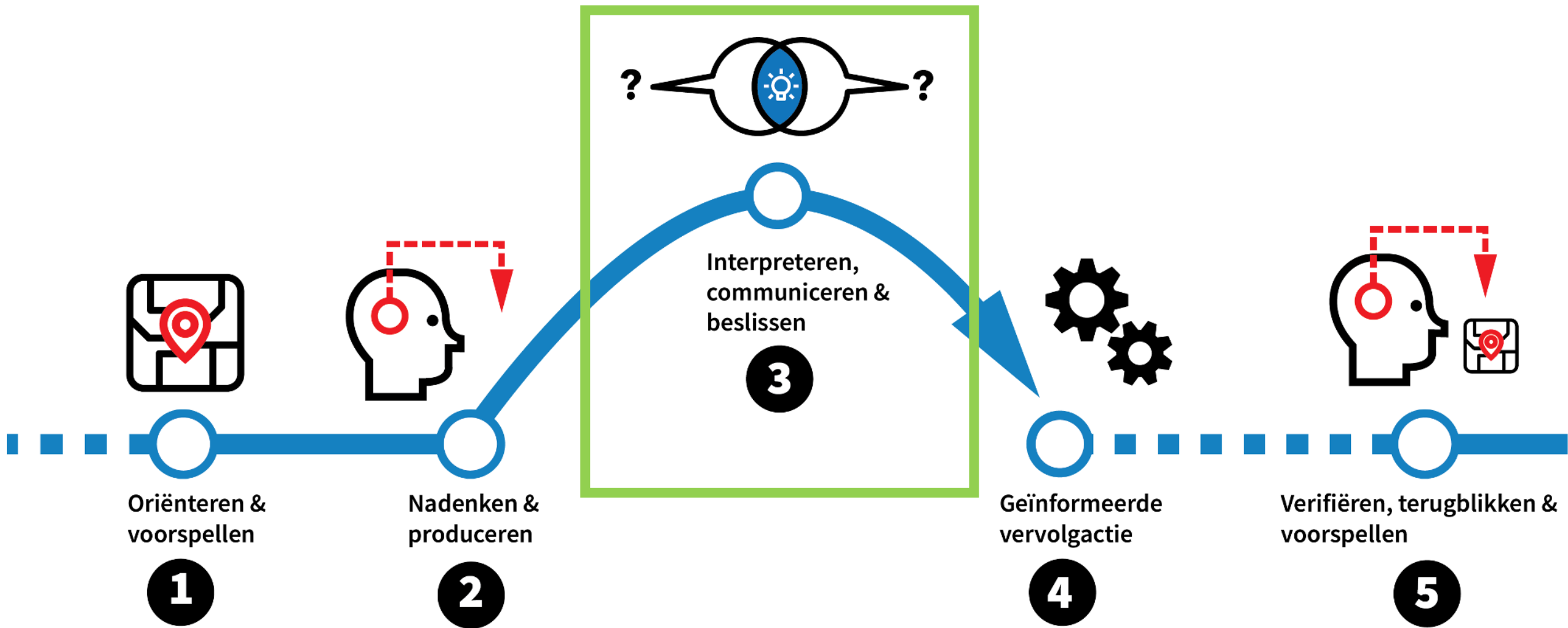
Hoe ziet dat eruit?

- In stilte
Leerlingen denken voor zichzelf (test-effect benutten)
- Allemaal tegelijk antwoorden
Leerlingen laten zich niet leiden door hun medeleerlingen
- Niet spieken (boek of medeleerling)
het gaat hier om het denkproces (niet om het eindantwoord)

En nu jullie!

- 5 minuten om voor jezelf na te denken over:
 - De vakinhoudelijke vraag die je leerlingen wilt stellen
- Denk aan de eenduidigheid
- Moet voor jou makkelijk te interpreteren zijn

De basisregels

- Stap 3

- ✓ **Snel** interpreteren
- ✓ **Communicatie** die de opgehaalde informatie verheldert / **feedback**
- ✓ Docent **beslist** hoe verder op basis van de informatie en **cesuur**

Stap 3

Interpreteren

Groene stift

(voldoet aan de eis)

Blauwe stift
eis)

(nog misvattingen, voldoet niet aan de

Bij een rondje door de klas krijgt elke leerling een stip

Daarna communiceren wat ik heb gezien

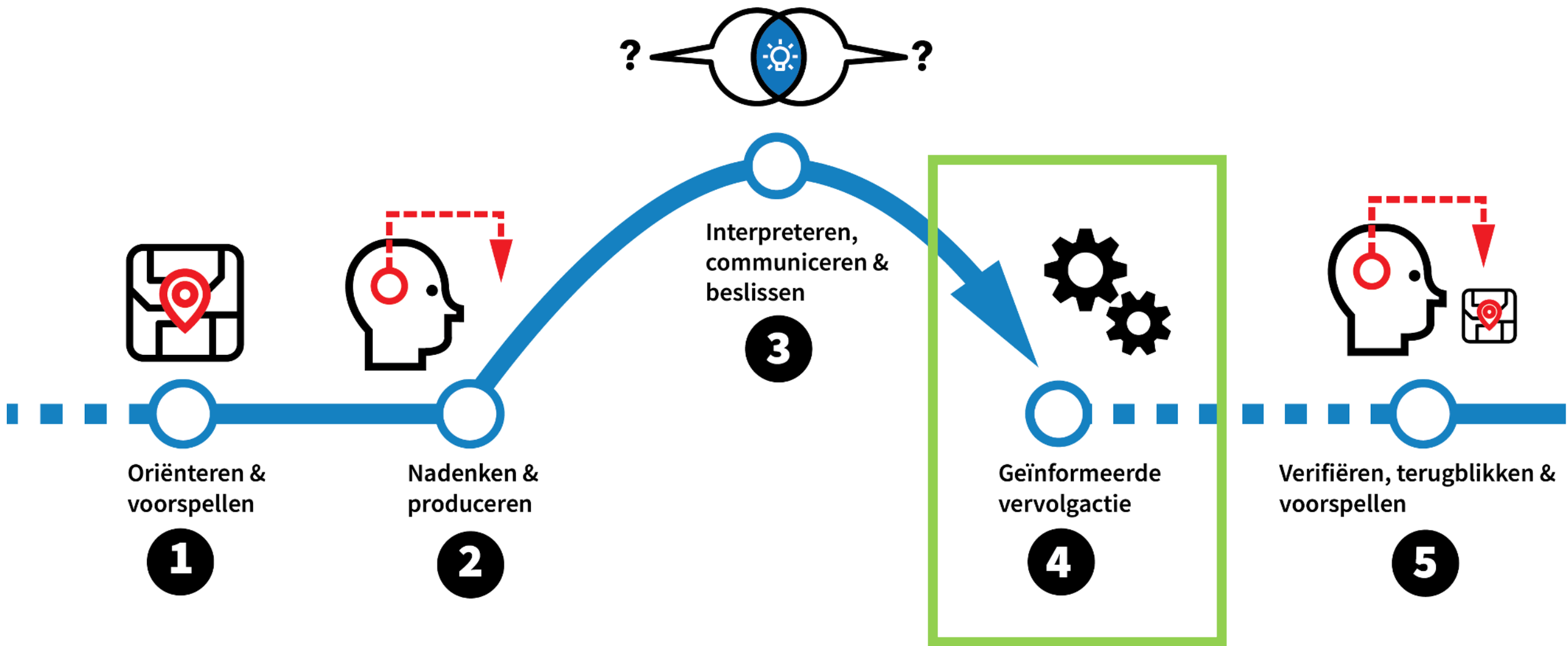

Toelichting op de vervolgstap (stap 4 van model)

En nu jullie!

- 5 minuten om voor jezelf na te denken over:
- Hoe wil je interpreteren?
- Wat ga je communiceren?
- Wat wordt de vervolgstap en hoe ga je dat met de klas delen?

De basisregels

- Stap 4

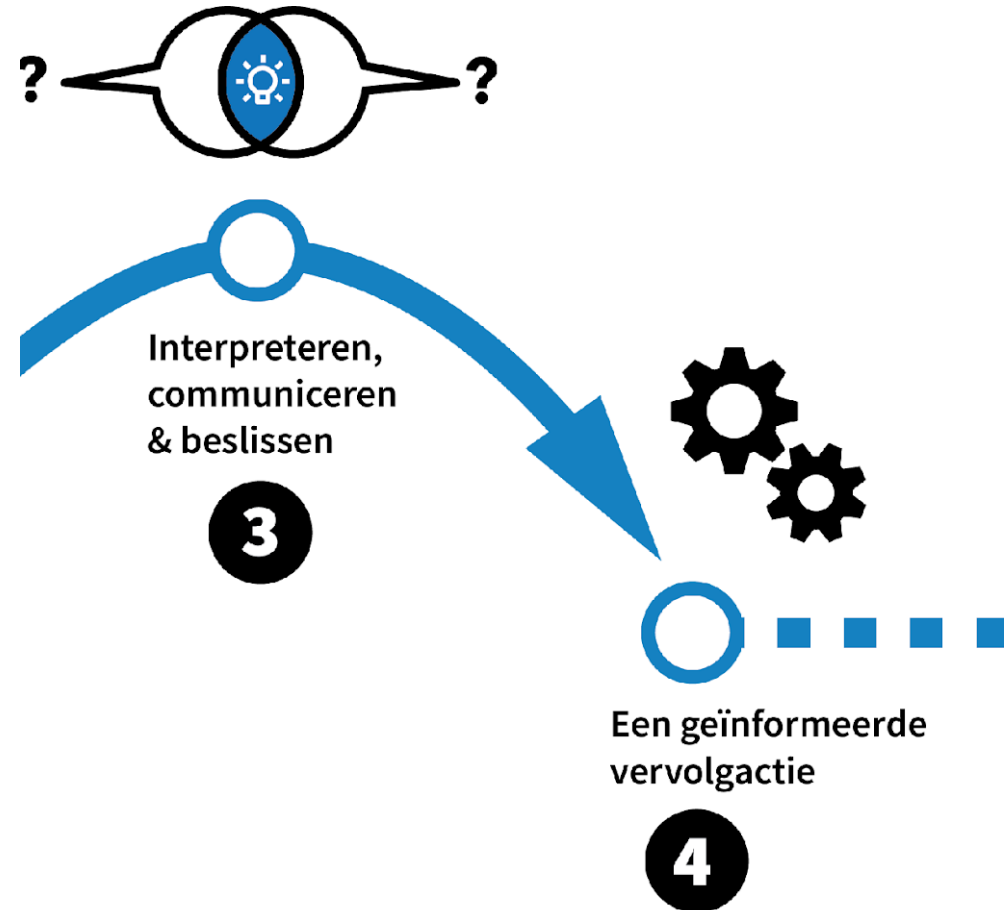

✓ Het moet een **logische** vervolgactie zijn, die biedt wat de **leerlingen/studenten nodig hebben**

✓ **Differentiëren** is een mogelijkheid

Stap 4

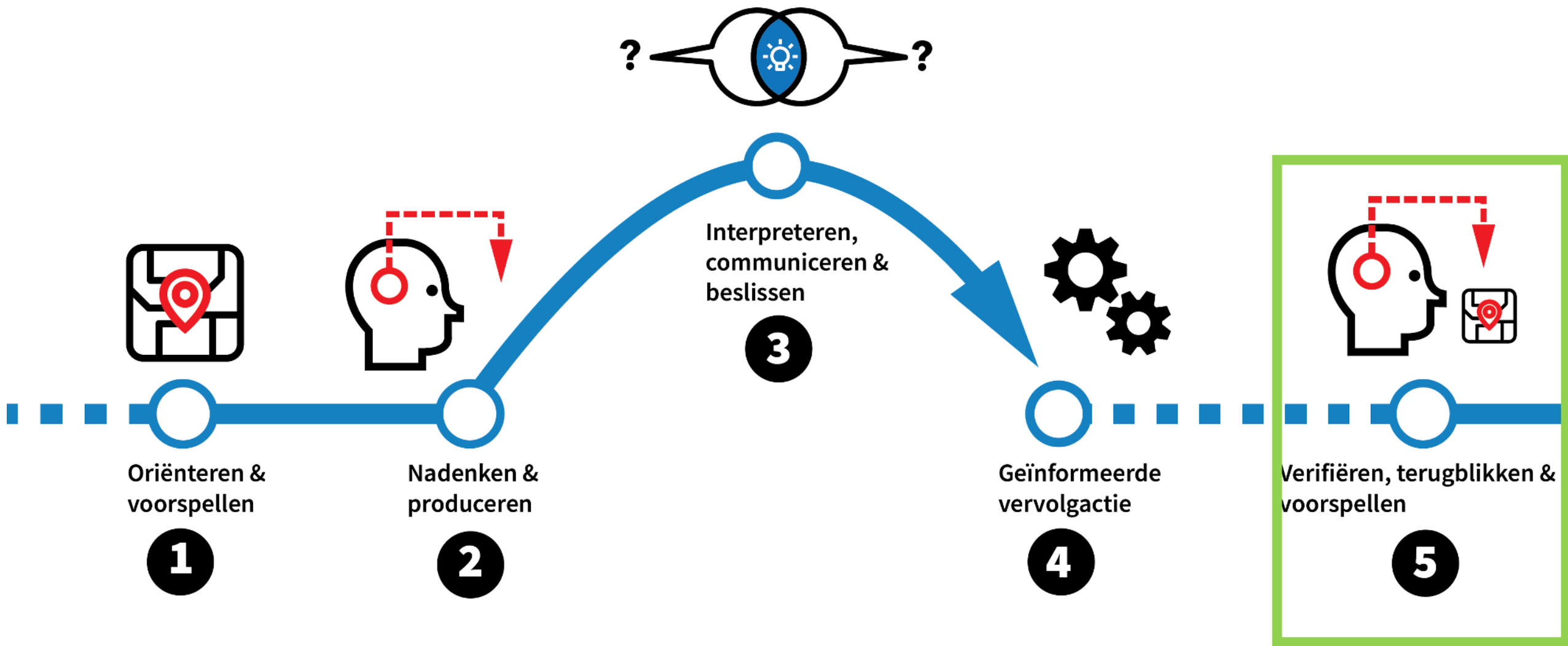
- Wat zou een logische vervolgactie zijn?
 - **Groene stip:**
Aan de slag met de verwerkings-/verdiepingsopdrachten.
 - **Blauwe stip:**
Verlengde instructie over het principe van divergerende platen + het kijken van een filmpje dat klaarstaat.

En nu jullie!

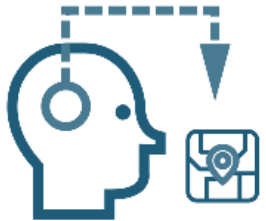
- 5 minuten om voor jezelf na te denken over:
- Wat is een logische vervolgstap voor jouw onderzoekje?
- Wil je je differentiëren en zo ja, hoe?
- Doen de verschillende opdrachten recht aan waar de leerling staat in het leerproces?

De basisregels

- Stap 5

✓ **Spiegelvraag** van stap 2: **check** of de vervolgactie succesvol is geweest.

✓ Vertragen mag, vergeten **niet!**

✓ Kans op succeservaring & ZRL

✓ Passende werkvorm

Stap 5

Wisbordjes:

- **Einde van de les: opnieuw de situatie maken.
(of tekenen of alleen tekstueel)**
- **Alleen voor de leerlingen die het bij stap 2 nog niet juist hadden.**

En nu jullie!

- 5 minuten om voor jezelf na te denken over:
- Welke spiegelvraag ga jij stellen?
- Hoe ga je de informatie ophalen?
- Wat wordt de opstap voor een nieuw proces?

Uitwisselen en aan de slag!

15 minuten de tijd om

- Jouw eigen schrijfsels verder uit te werken tot een bruikbaar plan
- Collega's te vragen om advies/inspiratie/hulp
- Mij te vragen om mee te kijken/mee te denken/vragen te beantwoorden

Je krijgt van mij:

- Een nieuw papier met daarop de stappen
- Een hulpblad met alle 'spelregels'

Samenvattend

- HOP = handelingsgericht onderzoeksproces
 - Zet je in om informatie op te halen over het leerproces
 - Waar staan leerlingen ten opzichte van een doel?
 - Om vervolgens je les aan te passen op de behoefte van de klas
 - Wat je tot slot checkt om te zien of het resultaat heeft gehad
-
- Doe je niet elke les
 - ...maar op momenten waarop je veel misconcepties verwacht

Het effect van formatief handelen

Leerling 2

Door alle testjes valt de toets uiteindelijk heel erg mee.
Het lijkt wel alsof we moeilijker leren dat dat er uiteindelijk wordt teruggevraagd.

Leerling 5

'Het heeft mij wel geholpen om de toetsen te halen. Als we dit niet hadden gedaan, had ik de toetsen waarschijnlijk niet gehaald.
Ik ben niet zo van het opletten, maar door formatief handelen, word je wel gedwongen om op te letten en dat heeft mij geholpen'

Leerling 6

'Ik vind het nu makkelijker om zelf te leren, want meestal snap ik het allemaal al'

Leerling 10

'Het voelt alsof je tijdens een opdracht/afronding kunt vragen hoe het nog beter kan, zodat je de module kunt halen'

Het effect van formatief handelen

Leerling 12

'Je leert genoeg in de les, dus je hoeft minder thuis te doen'

Leerling 4

'Het werkt wel, maar het is soms wel verschrikkelijk. Je komt de les binnen en je moet meteen nadenken'

Leerling 24

Je haalt echt wat uit dat uur.

Leerling 1

'Elke les start met een klein testje. Het zijn niet de moeilijkste vragen, maar doordat je ze moet beantwoorden let je wel op'

Leerling 15

'Als alle vakken het zo zouden doen, zou het niet per se leuker worden, maar ik zou wel veel meer leren op school'

Leerling 13

'ik hoefde buiten de lessen niks meer te doen'

Leerling 22

De herhaling helpt goed met onthouden.

Leerling 7

'Je hebt tijdens de les bijna geen vrije tijd. Je bent de hele tijd met het vak bezig'

Docent 1

'Ik heb handvatten gevonden om na het stellen van een goede controlevraag effectief te differentiëren'

Leerling 23

Ik had niet geleerd voor de toets, maar dankzij de lessen herkende ik heel veel en had ik het bijna alsnog gehaald.

Docent 3

Het zweet op de goede rug. Leerlingen meer aan het werk laten en zo meer zicht krijgen op de leerlingen.

Docent 11

Dat ik mijn lessen weer kritisch onder de loep nam

Mijn route

Enthousiasteling

Proberen

Succes ervaren

Inspireren

Opleider en
implementeren

Gastspreker

Opnieuw
enthousiast

Meer informatie en inspiratie

Nick.wenneker@achterhoekvo.nl

www.toetsrevolutie.nl

Inspireren → enthousiasmeren → proberen → leren →
integreren

HOP in de les + overwegingen

